

Proa

PASCAL QUIGNARD

Tots els matins del món

*Traducció de JÚLIA FERRER
i MIQUEL-LLUÍS MUNTANÉ*

PASCAL QUIGNARD

TOTS ELS MATINS DEL MÓN

Traducció de Júlia Ferrer
i Miquel-Lluís Muntané

Proa

Proa
A Tot Vent

Aquesta traducció de *Tots els matins del món*
es va publicar per primer cop a Columna Edicions l'any 1991.

Primera edició en aquest segell, revisada: setembre del 2023

Títol original: *Tous les matins du monde*
© Éditions Gallimard, París, 1991
© de la traducció: Júlia Ferrer i Miquel Lluís Muntané

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Proa
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-19657-32-9

DIPÒSIT LEGAL: B. 13.945-2023

Composició: Grup62

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.
En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.
Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

CAPÍTOL I

La primavera de 1650, la senyora de Sainte Colombe va morir. Deixava dues filles de dos i sis anys. El senyor de Sainte Colombe no es va consolar de la mort de la seva esposa. L'estimava. Va ser en aquella ocasió que va compondre *La tomba dels planys*.

Vivia amb les seves dues filles en una casa amb un jardí que donava damunt el Bièvre. El jardí era estret i tancat fins al riu. Hi havia salzes a la riba i una barca on Sainte Colombe anava a asseure's al vespre quan el temps era agradable. No era ric, però tampoc no es podia queixar de la seva situació. Posseïa una terra al Berry que li donava uns petits ingressos i vi que intercanviava per teixits o, de vegades, peces de caça. Era maldestre caçant i odiava recórrer els boscos que dominaven la vall. Els diners que li donaven els seus

alumnes completaven els seus recursos. Ensenyava a tocar la viola de gamba, que llavors movia les passions a Londres i a París. Era un mestre de renom. Tenia al seu servei dos criats i una cuinera que s'ocupava de les nenes. Un home que pertanyia a la societat que freqüentava Port-Royal, el senyor de Bures, va ensenyar a les criatures les lletres i les xifres, la història sagrada i els rudiments de llatí que permeten entendre-la. El senyor de Bures s'allotjava al carreró de Saint-Dominique-d'Enfer. Va ser la senyora de Pont-Carré qui va recomanar el senyor de Bures a Sainte Colombe. Aquest havia inculcat a les seves filles, des de la més tendra edat, les notes i les claus. Cantaven bé i tenien autèntiques facultats per a la música. Tots tres, quan Toinette va haver fet els cinc anys i Madeleine els nou, van fer petites peces a tres veus que presentaven unes quantes dificultats i estava content de l'elegància amb què les seves filles les resolien. Llavors, les petites, més que evocar els trets de la seva mare, de fet s'assemblaven a Sainte Colombe; tanmateix el seu record havia quedat intacte en ell. Al cap de tres anys, encara guardava l'aparença d'ella als ulls. Al cap de cinc anys, encara sentia la veu d'ella xiuxiuejar-li a l'orella. Era sovint taciturn, no anava ni a París ni a Jouy. Dos anys després de la mort de la

senyora de Sainte Colombe, es va vendre el cavall. No podia contenir la recança de no haver estat present quan la seva dona havia lliurat l'ànima. Llavors era vora del llit de mort d'un amic difunt, el senyor de Vauquelin, que havia desitjat morir amb una mica de vi de Puisey i una mica de música. Aquest amic havia mort després de dinar. El senyor de Sainte Colombe, amb el caruatge del senyor de Savreux, havia arribat a casa passada la mitjanit. La seva dona ja havia estat vestida i envoltada de ciris i de llàgrimes. No va obrir la boca però no va tornar a veure ningú més. Com que el camí que portava a París no era empedrat, calien ben bé dues hores a peu per arribar a la ciutat. Sainte Colombe es va tancar a casa i es va consagrar a la seva música. Va treballar durant anys la viola i es va convertir en un mestre conegut. Les dues estacions que van seguir la mort de la seva esposa, va practicar fins a quinze hores al dia. Havia fet construir una cabana al jardí, a les branques d'una gran morera que datava dels temps del senyor de Sully. N'hi havia prou amb quatre graons per enfilem-s'hi. D'aquesta manera podia treballar sense molestar les petites, que estaven ocupades amb les lliçons o amb els jocs; o també després que Guignotte, la cuinera, ja les havia fet anar a dormir. Creia que la música

hauria fet nosa a la conversa de les dues nenes que xerrotejaven a les fosques abans d'adormir-se. Va trobar una manera diferent d'aguantar la viola entre els genolls i sense fer-la descansar damunt el tou de la cama. Va afegir una corda baixa a l'instrument per dotar-lo d'una possibilitat més greu i per tal de proporcionar-li un matís més melangiós. Va perfeccionar la tècnica de l'arquet alleugerint el pes de la mà i fent anar la pressió només damunt els crins, ajudant-se amb l'índex i el dit del mig, cosa que feia amb un virtuosisme sorprenent. Un dels seus alumnes, Côme Le Blanc pare, deia que aconseguia imitar totes les inflexions de la veu humana: des del sospir d'una noia fins al sanglot d'un home vell, des del crit de guerra d'Enric de Navarra fins a la dolçor de la respiració d'un infant quan dibuixa aplicadament, des de la ranera desordenada a la qual de vegades incita el plaer fins a la gravetat gairebé muda, amb molt pocs acords, i poc atapeïts, d'un home que es concentra en la pregària.

CAPÍTOL II

La carretera que portava a casa de Sainte Colombe s'enfangava des que arribaven els primers freds. Sainte Colombe detestava París, per l'espectec de les peülles i el dring dels esperons damunt les llambordes, pels grinyols que feien els eixos dels carruatges i els ferros de les carretes. Era un maniàtic. Aixafava els escanyapolls i els borinots amb el peu dels portabugies: això produïa un soroll singular, les mandíbules o els èlitres cruixien lentament sota la pressió regular del metall. A les petites, els agradava veure com ho feia i en gaudia. Fins i tot li portaven marietes.

L'home no era tan fred com ha estat descrit: era malapte en l'expressió de les seves emocions; no sabia fer les carícies de què els nens tenen avidesa; no era capaç de mantenir una conversa seguida amb ningú, excepte amb els senyors Baugin i Lancelot.

Sainte Colombe havia cursat els seus estudis en companyia de Clau de Lancelot i de vegades es trobaven els dies que la senyora de Pont-Carré rebia. Físicament, era un home alt, espinós, molt prim, groc com un codony, brusc. Sempre anava amb l'esquena molt dreta, d'una manera sorprenent, amb la mirada fixa, els llavis fortament tancats. Era molt encarcarat, però capaç de moments de joia.

Li agradava jugar a cartes amb les seves filles, tot bevent vi. Llavors fumava, cada vespre, una llarga pipa de terra d'Ardenes. No tenia gens d'interès a seguir la moda. Portava els cabells negres recollits com en l'època de les guerres i, al voltant del coll, una gorgera quan sortia. L'havien presentat al difunt rei en la seva joventut i des d'aquell dia, sense que es pogués saber per què, no havia tornat a posar els peus al Louvre ni al castell vell de Saint-Germain. Ja no es va treure els vestits negres.

Era tan violent i irritable com podia ser tendre. Quan sentia plors durant la nit, de vegades pujava, amb l'espelma a la mà, fins al pis i, agenollat entre les seves dues filles, cantava:

*Sola vivebat in antris Magdalena
lugens et suspirans die ac nocte...*

o bé:

*Va morir pobre i jo vaig veure com va morir
i l'or
dorm
al palau de marbre on el rei encara juga.*

De vegades les nenes preguntaven, sobretot
Toinette:

—Qui era la mare?

Llavors ell s'enfosquia i ja no hi havia manera
de treure-li ni que fos una paraula. Un dia, els va
dir:

—Heu de ser bones. Heu de ser treballadores.
Estic content de totes dues, sobretot de Made-
leine, que es porta millor. Trobo a faltar la vostra
mare. Cadascun dels records que he guardat de la
meva esposa és un bocí de joia que mai més no
tornaré a trobar.

Es va excusar un altre cop davant d'elles pel
fet que no sabia parlar gens; que la seva mare, ella
sí que sabia parlar i riure: que, pel que feia a ell,
no sentia cap atracció pel llenguatge i que no el
feia gens feliç la companyia de la gent, ni la dels
llibres i els discursos. Fins i tot els poemes de
Vauquelin des Yveteaux i dels seus antics amics
no li acabaven de fer mai del tot el pes. Havia tin-
gut amistat amb el senyor de La Petitière, que
després d'haver estat guarda de cos del Cardenal

s'havia tornat Solitari¹ i s'havia convertit en saba-ter d'aquells Senyors substituint el senyor Marais pare. Li passava el mateix amb la pintura, deixant de banda el senyor Baugin. El senyor de Sainte Colombe no lloava la pintura que feia llavors el senyor de Champagne. Li semblava menys greu que trista, i menys sòbria que pobra. Era igual amb l'arquitectura, o l'escultura, o les arts mecàniques, o la religió, encara que es tractés de la senyora de Pont-Carré. Cal dir que la senyora de Pont-Carré tocava molt bé el llaüt i la tiorba i no havia sacrificat del tot aquest do a Déu. Li enviava el seu carruatge de tant en tant, quan no podia suportar privar-se tant de la música, i el feia venir al seu hotel i l'acompanyava amb la tiorba fins que se li emboirava la vista. Posseïa una viola negra que datava dels temps del rei Francesc I i que Sainte Colombe manipulava com si es tractés d'un ídol egipci.

Agafava unes enrabiades sense motiu que omplien d'espant l'esperit de les criatures perquè, durant aquests atacs, trencava els mobles mentre cridava «Ah! Ah!» com si s'ofegués. Era molt exigent amb elles, perquè tenia por que un sol home

1. La comunitat seglar de Port-Royal, jansenista, els membres de la qual també es feien dir «els Senyors». (*Nota de l'e.*)

no les instruís prou bé. Era sever i no s'estava de castigar-les. No sabia renyar-les ni aixecar-los la mà ni brandar el fuet; de manera que les tancava al celler o al soterrani, on les deixava oblidades. Guignotte, la cuinera, les anava a alliberar.

Madeleine no es queixava mai. Cada cop que el seu pare agafava una enrabiada, ella era com un vaixell que sotsobra i que s'enfonsa impensadament: deixava de menjar i es retirava en silenci. Toinette es revoltava, contestava al seu pare, li cridava. De caràcter, s'assemblava, a mesura que es feia gran, a la senyora de Sainte Colombe. La seva germana, amb el cap cot, esporuguida, no deia ni piu i rebutjava fins i tot una cullerada de sopa. D'altra banda, el veien poc. Vivien en companyia de Guignotte, del senyor Pardoux i del senyor de Bures. O bé anaven a la capella a netejar les estàtues, treure les teranyines i decorar-la amb flors. Guignotte, que era originària del Llenguadoc i que tenia el costum de deixar-se els cabells sempre deslligats a l'esquena, els havia confeccionat unes canyes trencant branques dels arbres. Totes tres, amb un fil, un ham i una papillota lligada per veure la picada del peix, de seguida que arribava el bon temps, s'arremangaven la faldilla i es ficaven, descalces, dins l'aigua. Treien del Bièvre el plat de fregit del vespre, que després bar-

rejaven a la paella amb una mica de farina de blat i vinagre tret del vi de la vinya del senyor de Sainte Colombe, que era força mediocre. Mentrestant, el músic s'estava hores i hores assegut al tamboret, damunt un vell tros de vellut verd de Gènova que les seves natges havien desgastat, tancat a la seva cabana. El senyor de Sainte Colombe l'anomenava el seu «aiguamoix». Aiguamoix és una antiga paraula que designa la vora humida o pantanosa d'un riu. Dalt de la seva morera, davant dels salzes, amb el cap dret, els llavis closos amb força, el tors inclinat sobre l'instrument, amb la mà errant per damunt dels trasts, mentre perfeccionava amb exercicis la seva tècnica, succeïa que li venien sota els dits tonades o planys. Quan tornaven o quan li obsedien la ment i les tarallejava al seu llit solitari, obria el quadern de música vermell i les anotava apressadament per no preocupar-se'n més.